

Ammattilaisille – kumppanusperhe asiakkaana

Moninaisuusolettama auttaa kohtaamistilanteissa kaikkia

Kun ammattilainen ottaa asenteen, ettei tiedä ensi kertaa kohtaamastaan perheestä tai henkilöstä mitään ja käyttää avoimia kysymyksiä, syntyy hyvä mahdollisuus sille, että ihminen kokee tulevansa huomatuksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin on. Jos ammattilainen lähtee esittämään kysymyksiä, joihin perhe joutuu vastaamaan, ettei se kosketa heitä, perheelle tulee herkästi olo, että he ovat vääränlaisia, he eivät täytä odotuksia ja oletuksia. Kysymällä vaikkapa synnyttäjältä hänen aviomiehensä perään, antaa asiakkaalle viestin, että perheen kuului olla sellainen, jossa on kaksi määrättyä sukupuolta olevaa vanhempaa, jotka ovat naimisissa keskenään. Tämä synnyttää helposti epäluottamuksen muurin perheen ja ammattilaisen välille. Ammattilaisellekin on mukavampaa, kun ei tule esittäneeksi kysymyksiä, joilla huomaa asettaneensa asiakkaansa hankalaan tai epätasa-arvoiseen tilanteeseen.

Miten voit huomioida perheiden moninaisuutta

- Älä oleta perheen kokoonpanoa, perheenjäsenten suhteita tai miten lapsi on saanut alkunsa
- Olettamisen sijaan kysy avoimia kysymyksiä ja anna perheen itse kertoa, millainen perhe on kyseessä;
 - Keitä tämän lapsen perheeseen kuuluu?
 - Keitä perheeseesi kuuluu?
 - Miten vanhempia perheessänne kutsutaan?
 - Keitä muita tärkeitä ihmisiä lapsen elämässä on?
 - Millä tavalla perheenne on saanut alkunsa?
 - Miten perheessänne vanhempia kutsutaan / mitkä ovat käyttämänne vanhemmuusnimitykset?
 - Miten tulette järjestämään / olette järjestäneet juridiset kuviot / asumiskuviot jne.?
 - Minkä verran lapsi viettää aikaa kunkin vanhempansa kanssa?
- Anna perheen itse määritellä itsenä, kertoa keitä he ovat, millainen perhe heillä on ja mikä on kunkin henkilön rooli perheessä ja suhteessa toisiinsa
- Kunnioita perheenjäsenten itsemäärittelyä, käytä heistä heidän valitsemiaan nimityksiä
 - Jokaisen vanhemmuusnimitys on tärkeä ja oikeanlainen, osa identiteettiä
 - Kaikki synnyttäjät eivät koe olevansa naisia tai äitejä
 - Siittiöt voivat olla henkilöltä, joka ei koe olevansa isä tai mies
- Pidä huoli, että jokaiselle on istumapaikka
- Pidä huoli, että otat niin katse- kuin puhekontaktia jokaiseen vanhempaan

- Puhuttele jokaista vanhempaa, kysy jokaisen mielipidettä ja kokemuksia
- Anna jokaiselle vanhemmalle tilaa osallistua keskusteluun
 - Miltä tämä sinusta tuntuu? Miten sinä tämän koet? Miten kuvailisit suhdettasi lapseesi? Nämä ovat hyviä kysymyksiä kaikille vanhemmille.
- Jos lomakkeissa ei ole paikkaa kaikille vanhemmille tai loma on muuten epäsoveltuva perheen käyttöön, pahoitelkaa asiaa ja kertokaa, että merkitsette vaikkapa lisätietoja-kohtaan ne asiat, joille ei ole paikkaa. Voi kertoa vevänsä eteenpäin tietoa lomakkeiden päivitystarpeesta.

Kumppanuusperheiden toiveita ammattilaisille

- Kohtaa jokainen perhe omanlaisenaan, anne perheen itse määritellä, keitä siihen kuuluu.
- Anna jokaisen määritellä oma sukupuoliensa, vanhemmuusnimityksensä ja asema perheessä – kunnioita niitä.
- Huomioi kaikkia perheenjäseniä, erityisesti sosiaalisia ja ei-synnyttäviä vanhempia.
- Osoita perheelle ja etenkin lapselle, että näet heidät kokonaisena perheenä.
- Vaikka perheessä ei olisi vanhempia, jotka ovat parisuhteessa keskenään, on tärkeää kysyä, miten vanhempien välinen suhde voi ja on muuttunut vanhemmuuden myötä, ja tarjota tukea, jos sellaisen tarve nousee esiin.
- Ota huomioon, että perhe on saattanut joutua kyseenlaistetuksi tai pelätä syrjintää.
- Kerro tarjolla olevista tukipalveluista ja etenkin kumppanuusperheille kohdennetuista palveluista myös vertaistuen mahdollisuuksista.

Lapsen näkökulma

- Lapselle oma perhe on tärkeä, oikea ja normaali.
- Lasta loukkaa oman perheen vähättely tai väärin kohtelu.
- Lapsen kehitystä tukee samaistumiskohteet ja tunne hyväksymisestä.
 - Voisiko henkilökunnan kehittämissä saduissa, kuvissa ja tehtävissä olla välillä myös lapsia kumppanuusperheistä?
 - Lapsille voi sanoittaa perheiden moninaisuutta ja kertoa myös kumppanuusperheistä.
 - Lapsille voi lukea kirjoja, joissa esiintyy kumppanuusperhe.
- Kumppanuusperheiden lapsia on tutkittu sateenkaariperheiden osalta sateenkaariperhetutkimuksissa. Niissä, sekä Suomessa että kansainvälisissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, että lapset voivat ja kehittyvät kuten muidenkin perheiden lapset, merkittäviä eroja ei ole.
- Kumppanuusperheissä lapsi on yleensä keskimääräistä perusteellisemmin suunniteltu, harkittu ja toivottu. Vanhemmat ovat valmiita panostamaan lapseen.

- Kumppanuusperheen lapseksi syntyminen ei ole sama asia kuin eroperheen lapsena kasvaminen. Kumppanuusperhe ei ole syntynyt kriisin tai vanhempien välien rikkoutumisen ja haaveiden murenemisen kautta, vaan vanhempien suunnitelmien ja toiveiden kautta, ajatuksella rakennettuna. Vaikka kumppanuusperheen lapsella olisi kaksi kotia, hän ei koe sitä samoin kuin eroperheiden lapset.
- Kun lapsella on vanhempia useammassa kuin kahdessa kodissa, on ikävän tunne aina välillä läsnä. Lapsi oppii, että se on yksi tunne muiden joukossa ja se kertoo siitä, että on rakkaita ihmisiä ympärillä. Rakkaita ihmisiä usein kaipaa, kun ei ole heidän kanssaan. Ikävää oppii hallitsemaan eikä se ole huono tunne.
- Lapsen kannalta on tärkeää, että vanhemmat ovat valmiita etenemään asioissa lapsentahtisesti ja pyrkivät kokeilun kautta löytämään lapselle parhaan ratkaisun esim. vanhempien tapaamisten ja koko perheen yhteisen ajan suhteen.

Sosiaalinen vanhemmuus

Jos perheessä on enemmän kuin kaksi vanhempaa, joku vanhemmista on ei ole lapsen oikeudellinen vanhempi ja vähintään yksi ei ole lapsensa biologinen vanhempi. Tällöin puhutaan sosiaalisesta vanhemmuudesta. Sosiaalinen vanhempi on yleensä arjessa vähintään yhtä aktiivinen vanhempi kuin juridisetkin vanhemmat ja hänen ja lapsen välillä on vahva sidos. Sosiaalinen vanhempi on lapselle aivan yhtä tärkeä ja rakas. Lapselle ei ole väliä, ketkä ovat hänen biologisia tai juridisia vanhempiaan, vanhempia ovat ne, jotka vanhemman roolia hoitavat.

Perheessä voi olla myös kaksi vanhempaa, joista toinen on sosiaalinen vanhempi vailla biologista ja oikeudellista vanhemmuutta, esimerkiksi vanhempina on kaksi naista, jotka ovat yhdessä ryhtyneet kumppanuusvanhemmiksi tai synnyttäjä ja mies, jonka siittiöitä ei ole käytetty lapsen tekemiseen.

- Ei-juridinen/ei-biologinen vanhempi = sosiaalinen vanhempi
- Tosiasiallista vanhemmuutta
- Sosiaaliselle vanhemmalle saatetaan saada (oheis)huoltajuus
- Lapselle voidaan saada tapaamisoikeus sosiaaliseen vanhempaan, joka ei asu lapsen kanssa eikä lapsen juridisen vanhemman kanssa.
- Jos huoltajuus ei ole mahdollinen, voidaan sosiaaliselle vanhemmalle saada tiedonsaantioikeus lapsen asioihin
- Arjen perhe-elämässä harvoin on väliä, että minkälaiset oikeudelliset suhteet tai biologinen sidos aikuisilla on lapseen.

Sosiaalinen vanhemmuus voi sujua ilman mitään haasteita ja vanhemmalla olla turvattu ja yhdenvertainen olo muiden vanhempien kanssa. Sosiaalinen vanhemmuus on kuitenkin herkästi haavoittuvaa, koska lapsella ei ole oikeudellista turvaa suhteessa sosiaaliseen vanhempansa ja aina ihmiset eivät tunnusta sosiaalisen vanhemman vanhemmuutta.

Miten voit huomioida ja tukea sosiaalista vanhemmuutta

- Pidä huoli, että lapsen tiedoissa näkyvät kaikki hänen tosiasialliset vanhempansa.
- Kysy asioista kaikilta vanhemmilta, sosiaaliselta vanhemmalta vaikka ensimmäisenä ja hiukan enemmän kuin muilta.
- Keskustele jaksamisesta ja psyykkisestä hyvinvoinnista myös sosiaalisen vanhemman kanssa.
- Huomioi sosiaalisen vanhemman sukulaiset yhdenvertaisesti biologisten sukulaisten kanssa.
- Puhu avoimesti kunkin vanhemman tärkeydestä lapselle.
- Huomioi erilaiset tavat ja prosessit vanhemmuuteen, tue tarpeen mukaan.
- Tarjoa lasta ensisijaisesti sosiaalisen vanhemman syliin/puettavaksi/autettavaksi.

Maksutonta koulutusta kumppanuusvanhemmuudesta saatavilla

Hei ammattilainen!

Työskenteletkö neuvolassa tai perheoikeudellisissa palveluissa? Haluaisitko lisätä ymmärrystäsi ja osaamistasi kumppanuusvanhemmuudesta?

Kumppanuusvanhemmuus on yhä yleistävämpi lapsiperheellistymisen muoto. Tämän perhemuodon erityispiirteinä ovat sopimuksellisuus, kahden kodin välinen yhteistyö ja lapsen oikeuksien sekä aseman turvaaminen. Kumppanuusvanhemmaksi- hanke kouluttaa alan asiantuntijoita aiheesta. Koulutuksen kautta voit saada:

- uutta ja ajantasaista tietoa kumppanuusvanhemmuudesta kohtaamisen ja päätöksenteon tueksi.
- kattavan käsityksen siitä, mitä erityiskysymyksiä perheet kohtaavat arjessaan ja minkälaisia vaikutuksia näillä on; huoltajuus, tapaamisoikeudet, elatus.
- uusia työkaluja siihen, millä keinoilla voisit ammattilaisena vahvistaa perheiden hyvinvointia ja tukea heitä kasvatustyössään.

Tilaa työyhteisöllesi maksuton etä- tai livekoulutus täältä:

Räätälöimme koulutuksen yksikkönne toiveiden mukaan ja suunnittelemme sen yhteistyössä teidän kanssanne.

Kumppanuusvanhemaksi-hanke on Sateenkaariperheet ry:n hallinnoima, Stea-rahoitteinen hanke vuosina 2021–2024. Hanketta kehitetään yhteistyössä Ensi- ja Turvakotien liiton, Mannerheimin lastensuojeluliiton, Väestöliiton ja Simpukka ry:n kanssa. Hankkeen tavoitteena on tehdä kumppanuusvanhemmuudesta tunnettu ja turvattu tapa perheellistyä. Päämääränä on, että kumppanuusvanhemmuutta toivovat löytävät toisensa, lapset syntyvät harkittuun ja turvalliseen perhetilanteeseen ja ammattilaiset tuntevat perheiden tilanteita ja tarpeita paremmin. Hankkeessa tuotetaan myös tietoa kumppanuusvanhemmuusperheiden erityiskysymyksistä, jotta lapsen etu ja oikeudet voidaan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän kehittämisessä huomioida nykyistä paremmin.

Voit lukea lisää kumppanuusvanhemmuudesta myös täältä:

Kumppanuusvanhemmuus mahdollistaa perheen perustamisen ilman aikuisten keskinäistä rakkaussuhdetta: <https://yritma.fi/uutiset/sosiaali-ja-kuntatalous/kumppanuusvanhemmuus-mahdollistaa-perheen-perustamisen-ilman-aikuisten-keskinaista-rakkaussuhdetta>

Lapsi ilman parisuhdetta, kiitos: <https://yle.fi/aihe/a/20-10003232>

Näin toimii kumppanuusvanhemmuus: <https://www.hs.fi/perhe/art-2000008519620.html> (maksumuurin takana)

Ota yhteyttä, kerromme lisää!

Hanna Ruohonen, projektipäällikkö,
hanna.ruohonen@sateenkaariperheet.fi

Kaisa Niittynen, perhevalmentaja,
kaisa.niittynen@sateenkaariperheet.fi

